

هرمنوتیک در جایگاه روشی برای پژوهش تربیتی

مهدی یوسفی^۱

بیان مساله

هرمنوتیک^۲ یا همان تاویل^۳ چیست و نحوه کاربرد آن در علوم انسانی^۴ و به ویژه در عرصه مسائل مسائل تربیتی به چه شکلی میباشد؟ این سوال را می توان به شکل دیگری هم مطرح کرد. آیا می توان در عرصه مسائل تربیتی و آموزشی صحبت از کاربرد روش هرمنوتیک به میان آورد؟ اگر پاسخ مثبت است، چگونگی کاربرد روش هرمنوتیک در مسائل تربیتی به چه سبک و سیاقی می باشد؟ این پرسشی است که با مراجعه به آراء متفکران اصلی این حوزه، پاسخ به آن آسان تر می شود. از جمله پیشگامان این حوزه تفکر فلسفی می توان به شلایر ماخر^۵، ديلتای^۶، هایدگر^۷ و گادامر^۸ اشاره کرد. ديلتای که معتقد به تفاوت ذاتی علوم انسانی از علوم طبیعی بوده است، هرمنوتیک را به عنوان روش خاص پژوهش در علوم انسانی معرفی می کند. قابل ذکر است که او، گادامر و دیگر اندیشمندان هرمنوتیک این روش را در عرصه مسائل تربیتی به کار گرفتند.

سوال های پژوهش

- 1- روش شناسی خاص علوم انسانی از دیدگاه اندیشمندان دیدگاه هرمنوتیک چیست؟
- 2- روش پژوهش هرمنوتیک به چه شکلی در عرصه مسائل تربیتی قابل کاربرد است؟

^۱- دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه تربیت معلم..
mehdy.u@gmail.com

^۲- hermeneutics

^۳- paraphrase

^۴- humanities

^۵- Schleiermacher

^۶- dilthey

^۷- heidegger

^۸- gadamer

چارچوب نظری

هرمنوتیک واژه‌ای یونانی^۱ است که به معنای فهم تفسیر متون و پی بردن به معنای حقیقی متن به کار برده شده است. ریشه این کلمه به فعل هرمنوین باز می‌گردد که به تعبیر کردن و تاویل‌گری ترجمه شده است (بدری و همکاران، ۱۳۸۶). در لغت نامه وبستر، نخستین کاربرد آن به شکل امروزی این کلمه، به سال ۱۷۳۷ باز می‌گردد. نخستین کسی که این روش را به صورت ضابطه‌مندی درآورد، شلایر ماخر بوده است که وی را پیشگام هرمنوتیک مدرن می‌داند. به دلیل تأثیر به‌سزایش بر اندیشه متأخر مسیحی، او را پدر الهیات مدرن پروتستان می‌دانند. البته باید اشاره کرد که این دیلتای بود که این روش را به عنوان روشی خاص برای علوم اجتماعی و انسانی معرفی کرد. می‌توان گفت که وجه مشترک همه این پیشگامان، تلقی هرمنوتیک به عنوان درک و فهم^۲ معنا می‌باشد (شعبانی ورکی، ۱۳۸۶). پالمر^۳ (۱۳۷۷) صور جدید معنای هرمنوتیک را به شش دسته هرمنوتیک به عنوان تفسیر کتاب مقدس، روش شناسی لغوی، علم فهم زبان، مبنای روش شناختی علوم انسانی، پدیدار شناسی^۴ وجود و نظام تاویلی جهت درک معنای اسطوره و ... تقسیم می‌کند.

روش

در این نوشتار برای فهم معنای هرمنوتیک و ویژگی‌های آن و همچنین چگونگی کاربرد آن در علوم انسانی و به طور ویژه در حوزه مسائل تربیتی، از روش پژوهش تحلیل تطبیقی^۵ استفاده به عمل آمده است. بدین معنی که با بررسی تحلیلی و تطبیقی دیدگاه‌های بزرگان این حوزه و متون مربوطه دیگر، به دنبال آن بوده ایم که به شناخت این نوع تفکر فلسفی و چگونگی کاربرد آن در حوزه مسائل تربیتی بپردازیم.

^۱-greek

^۲- understand

^۳-palmer

^۴-phenomenology

^۵- Comparative analysis

یافته‌ها

یافته‌های^۱ این پژوهش بیانگر آن است که پیشگامان دیدگاه فلسفی هرمنوتیک، روش‌شناسی خاصی را برای عرصه مطالعات علوم انسانی در نظر می‌گیرند. به عنوان مثال، دیلتای معتقد است که روش‌های احاله‌انگار^۲ مطرح در علوم طبیعی، در عرصه علوم انسانی کاربردی نیستند و در عرصه علوم انسانی که خواستگاه شکل‌گیری آن، ارتباط و زبان مشترک بین انسان‌ها می‌باشد، باید به فهم و معنا توجه شود. هرمنوتیک از سال ۱۹۷۰ وارد دنیای تعلیم و تربیت شد و در این عرصه روش‌های کیفی پژوهش را گسترش داد (سجادی و دیگران، ۱۳۸۴). از جمله می‌توان به لانگ‌واند^۳ (۲۰۰۱) اشاره کرد که با استفاده از این روش به بررسی حقوق کودک و ارتباط آن با آموزش پرداخته است از جمله دلالت‌های این مشرب فکری برای تعلیم و تربیت می‌توان به توجه به احساسات دانش‌آموزان، ضرورت توجه به دیگری و مد نظر قرار دادن خواست‌ها و علایق طرف مقابل، شکل‌گیری همدلی بین معلم و دانش‌آموز و... نام برد.

نتیجه‌گیری، بحث و پیشنهادها

حوزه مسائل تربیتی و انسانی، حوزه‌ای است که در آن فهم و درک متقابل از اهمیت اساسی^۴ برخوردار است و بنابراین ضرورت توجه به مفهوم درک متقابل در این حوزه‌ها آشکار می‌شود. توجه به مسئله تفهم در حوزه علوم انسانی، نمایانگر ضرورت توجه بیشتر به روش‌شناسی تاویلی یا هرمنوتیک در این حوزه و انجام پژوهش‌هایی با عناوین مشابه می‌باشد.

واژگان کلیدی: هرمنوتیک، تاویل، علوم انسانی، فهم

^۱ - results

^۲ -reductionism

^۳-Langewand

^۴-Vital importance

منابع

- 1- ضرغامی، سعید. فلسفه پژوهش تربیتی: بررسی بنیاد‌های فلسفی رویکرد‌های تبیین، فهم و انتقاد و تحلیل نقش و جایگاه هر یک در پژوهش تربیتی. مجله پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت. 1390
- 2- شعبانی ورکی، بختیار. هرمنوتیک به مثابه بنیادی روش‌شناختی برای علوم انسانی. مجله‌نامه فلسفی. 1386
- 3- بدری، رحیم، حسینی، سید داود. هرمنوتیک به عنوان یک روش پژوهش تربیتی. فصل‌نامه روش‌شناسی علوم انسانی. 1386. شماره 50
- 4- پالمر، ریچارد. علم هرمنوتیک. ترجمه محمد سعید حنایی کاشانی، تهران: هرمس. 1377
- 5- باقری، خسرو. یزدانی، عبد الوهاب. تعلیم و تربیت در دیدگاه تاویلی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. 1380
- 6- Langewand. A . (20012010). Children.s rights and education: a hermeneutic approach. In F. Heyting, D. Lenzen. and J. white (Eds). Methods in philosophy of education (PP. 144-159). London: Routledge
- 7- <http://www.merriam-webster.com/dictionary/hermeneutic>

Socratic Conversations in Education—rationales and effects

Dr. Ann S. Pihlgren¹; Keynote Speaker

Abstract

Socratic seminars have long been practiced internationally by educators and philosophers as a supplement to classroom teaching and coaching. However, the rationales and effects of this methodology including how these effects are achieved have not been thoroughly investigated or systematically analyzed. This paper reports a dissertational study investigating the rationales and effects of philosophizing with children in Socratic conversations (Pihlgren, 2008).

The various Socratic traditions describe a set of methodological steps to attain similar objectives. By using these steps, intellectual and dialogical habits of mind are expected to be internalized.

In the study sixteen seminars conducted over three years with children from five to sixteen years old were analyzed. The students' body language and group interaction were analyzed closely through a phenomenological approach. The analysis focused on how the seminar culture was taught and learned and whether the intended methodology made a difference.

The analysis shows that the skilled participants shifted their interaction towards an "inquiring" dialogue over time, and that the distribution of rhetorical power changed to a more cooperative communication. The students' learning proceeded through a series of stages, partly different from the anticipated ideal. The facilitator's ability to handle rule breaking, and to create a safe environment for intellectual exploration, was significant. The findings show that intricate "silent" moves like gestures and glances helped maintain a productive and egalitarian seminar culture. The participants developed their thinking skills over time, evolving from relativism to critical examination.

Key words: Socratic dialogue, habits of mind, group interaction, seminar culture

¹ Stockholm University Department of Language Education